

27 червня 2012 р. пішов з життя видатний український вчений геолог-тектоніст, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік НАН України, Заслужений діяч науки й техніки України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Іван Ілліч Чебаненко.

Іван Ілліч Чебаненко народився 31 березня 1925 р. у с. Матвіївка (нині в межах м. Миколаєва). До війни закінчив середню школу. З 1944 по 1947 рр. служив у лавах Радянської армії. У 1953 р. закінчив геологічний факультет Одеського університету і два роки працював геологом у Донбасі. У 1955—1957 рр. навчався в аспірантурі Інституту геологічних наук. Одержавши в 1958 р. науковий ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук, був відряджений до Чехословаччини на геолого-пошукові роботи де брав участь у пошуках уранових родовищ. У жовтні 1960 р. повертається до Києва і відтоді працює в Інституті геологічних наук науковим співробітником (1960—1972 рр.), першим заступником директора з наукової роботи (1972—1973 рр., 1975—1978 рр.), завідувачем лабораторії (1973—1975 рр.), завідувачем відділу геотектоніки з 1978 р.

І.І. Чебаненко – геолог широкого профілю. Серед його наукових здобутків – праці з геології Донецького кам'яновугільного басейну, геологічної будови й рудоносності окремих районів Чеського кристалічного масиву. Він досліджує механізм утворення складчастих і розривних порушень земної кори, вивчає закономірності розвитку тектонічних процесів у різних регіонах України та інших країн близького і далекого зарубіжжя, розробляє теоретичні основи утворення зон планетарних розломів літосфери Землі та обґрунтовує генетичний зв'язок родовищ корисних копалин із зонами глибинних розломів.

Як геолог-тектоніст, І.І.Чебаненко став широко відомим після опублікування монографій «Основные закономерности разломной тектоники земной коры» (1963 р.), «Проблемы складчатых поясов земной коры (в свете блоковой тектоники)» (1964 р.), «Розломна тектоніка України» (1966 р.) і «Розломи Землі» (1969 р.), в яких висвітлюються проблеми утворення планетарних розривних і складчастих деформацій земної кулі. Складені ним уперше в світі карти розломів континентів і океанів дозволили зробити висновок про існування закономірної мережі (сітки) розломів літосфери Землі. У 1967—1968 рр. цей висновок повністю підтвердився фотозйомками поверхні Землі, зробленими із супутників. Це було великим відкриттям у геологічній науці.

Ці дослідження вченого і його подальші висновки знаменували розвиток нового наукового напрямку в геології — учення про планетарні розломи літосфери Землі. Воно стало основою для формування принципово нових понять про структуру земної кори і розломно-блокову тектоніку. Саме на базі цих понять розвиваються сучасні уявлення про тектоніку літосферних плит.

Більшість праць І.І. Чебаненка присвячена розробці вихідних теоретичних основ геотектоніки, питань взаємодії сил гравітаційного

стиснення і фізико-хімічного розвитку речовин матеріальних мас Землі на фоні її ротаційної динаміки.

З початку 90-х І.І. Чебаненко активно працює над теоретичним і практичним обґрунтуванням зв'язку нафтових і газових родовищ із зонами глибинних розломів земної кори. При цьому він виходить із теорії про можливість надходження з надр Землі і нафтових вуглеводнів неорганічного походження.

За участь у відкритті (на основі неорганічної гіпотези) принципового нового об'єкта пошуків родовищ нафти і газу як джерела розширення паливно-енергетичної бази України, І.І. Чебаненко і група його однодумців були відзначені у 1992 р. Державною премією України в галузі науки і техніки.

Іван Ілліч автор понад 200 наукових публікацій, в тому числі 14 монографій. Половина з них присвячена теоретичним проблемам будови літосфери та її розвитку в геоісторичному аспекті. Не менш важливі його праці з питань розломної тектоніки та її ролі в утворенні і формуванні родовищ нафти і газу, такі як «Поиски углеводородов в кристаллических породах фундамента» (1980 р.), «Проблеми нефтагазоносности кристаллических пород фундамента Днепровско-Донецкой впадины» (1991 р.), «Нафтогазовий потенціал північно-західного шельфу Чорного моря» (1995 р.), «Нафтогазовий потенціал Керченсько-Таманського шельфу Чорного моря, континентального схилу і глибоководної западини Чорного моря» (1996 р.), «Нафтогазовий потенціал Північного борту Дніпровсько-Донецької западини» (1996 р.) та багато ін. Іван Ілліч активно працював з науковою молоддю, підготував чотири доктори та 10 кандидатів наук.

Своєю визначною натхненною працею, всім своїм життям Іван Ілліч ввійшов в історію геологічної науки.

Для нас всіх це надзвичайно важка втрата.

Прощайте наш поважний дорогий Іване Іллічу.

Світла Вам пам'ять.